

Mediatieteen visioista mediatutkimuksen arkeen

Mauri Ylä-Kotola:
MEDIATIEEEN
KYSYMYKSIÄ 1.

Mitä on mediatiede?
Lapin yliopisto, 1999.

Sam Inkinen, Eva Sundgren & Mauri Ylä-Kotola (toim.):
MEDIATIEEEN
KYSYMYKSIÄ 2.

Kirjoituksia modernista ja postmodernista kulttuurista.
Professori Tarmo Malmbergin
juhlakirja.

Lapin yliopisto, 1999.

Sam Inkinen & Mauri Ylä-Kotola (toim.):
MEDIATIEEEN
KYSYMYKSIÄ 3.

Kirjoituksia mediakulttuurista.
Hannu Erikäisen juhlakirja.

Lapin yliopisto, 1999.

Mauri Ylä-Kotola & Sam Inkinen (toim.):
MEDIATIEEEN
KYSYMYKSIÄ 4.

Mitä mediatiede ei ole?
Lapin yliopisto 2001.

(Sarjan yhteinen nimi
Mediatieteen julkaisuja C2,
kokonaissivumäärä 1339.)

Hannu Nieminen & Jukka Sihvonon (toim.):
MEDIATUTKIMUS: NÄKÖ-
KULMIA JA KARTOITUKSIA.

Turun yliopisto, Mediatutkimus,
sarja A:47, 2001.

Mediatieteen laitos aloitti neliosaisen mediatieteen kysymyksiä -sarjan julkaisun jo vuonna 1998, mutta viimeinen osa putkahti ulos vasta 2001.

Kun liki kolme vuotta sitten tartuin ”tetralogian” ensimmäiseen osaan, odotin saavani pian koko sarjan kautta selville, miten Suomessa uutta mediatieteen käsitettä Rovaniemeltä käsin linjataan. Tämä tavoite ei täysin toteutunut, mutta ajallinen viive ei ole tähän suinkaan ainoa syy.

Kirjasarja käsittelee yhtäältä laajoja tieteenfilosofisia kysymyksiä, kuten modernia ja postmoder-

nia tai kulttuuritutkimusta, ja toisaalta yksittäisiä kysymyksiä, kuten hypertehtin teoriaa, McLuhanin ajattelua, intialaisten naisten ja joukkoviestinnän suhdetta, brittipoppia tai itsemurhan kulttuurisia merkityksiä. Aikamoinen silsilälaatti siis.

Kuten neljännen osan johdanto auliisti tuo esiin, kysymys mediatieteen luonteesta jää monin tavoin auki. Rajanteko muuhun suomalaisen tai kansainväliseen mediatutkimukseen selvenee lähinnä sarjan 1. osassa, joka on mediatieteen laitosta johtavan Mauri Ylä-Kotolan käsialaa.

Mediatieteen ero viestintä- ja kulttuuritutkimuksen perinteeseen on Ylä-Kotolan mukaan lähinnä siinä, että mediatiede on monitieteinen ala ja suhteessa kaikkeen mediaa koskevan tutkimuksen perinteeseen, mutta samalla se on myös suunnittelutiedettä: se ei vain tutki mediaa vaan myös luo tulevaisuuden mediamuotoja.

Tämä erottelu perustelee mediatieteen laitoksen olemassaoloa ja sijoittumista rajavyöhykkeelle – tiedeyliopistoon ja toisaalta taide- ja teollisten alojen ryhmään tutkintoasetuksessa. Se ei kuitenkaan onnistu perustelemaan sitä, että laitoksen ja uuden alan nimeksi on valittu juuri mediatiede. Muitakin ehdotuksia tulee mieleen, kuten mediasuunnittelu tai käsite uusmediatiede, jonka perusteita Ylä-Kotola on käsitellyt erillisessä kirjassaan (Edita 2000).

Mediasuunnittelun ja -teorian yhdistämisen futuristinen projekti on haastava linjaus, joka selvästi luo elintilaa mediatieteen oppiaineelle. Eronteko perinteeseen kuitenkin ontuu sikäli, että ”suunnittelutieteellinen” perspektiivi on jo pitkään ollut osa esimerkiksi journalistikoulutusta antavien laitosten toimintaa. Laajemminkin viestintätutkimuksessa ovat lisääntyneet projektit, joissa tavoitellaan mediatuotannon käytäntöjen kehittämistä tutkimuksen ja kehitystoiminnan yhdistelmällä. Toisaalta taideteolliset mediasuunnittelun alat ovat puolestaan lähestyneet media- ja taideteorioita.

Tieteenalojen määrittelyjen ja niiden nimeämisen sattumanvaraisuuden voi halutessaan sivuuttaa olankohautuksella. Itse kaipaisin

asiassa yhä tiettyä johdonmukaista suuntaa, vaikka monitieteisyys ja metodinen eklektismi ovat syystäkin nousussa. Toisaalta tätä on noloa sanoa, kun toimii oppiaineessa, jonka nimi on ”tiedotusoppi”: se saa ulkopuoliset ajattelemaan tiedotustoimintaa, eikä etymologiaa ”joukkotiedotusopin” käsitteessä ja sitä edeltäneessä ”sanomalehtitieteessä” (”*Zeitungswissenschaft*”). Mutta jätetään tämä keskustelu toiseen kertaan.

Mediatieteen kysymysten piiriin voidaan siis kirjasarjan näkökulmasta lukea koko viestintä- ja kulttuuritieteiden, taideteorioiden ja (media)filosofian perinne. Viimeiseen osaan kootussa henkilöhakemistossa runsaimmin viitteitä osuu sellaisiin nimiin kuin Adorno, Benjamin, Deleuze, Foucault, Heidegger, Jameson, Kant ja Kellner. Kotimaisista nimistä kärjessä ovat luonnollisesti juhlakirjojen arvoiset Erikäinen ja Malmberg sekä Inkinen, jonka nostaa sijoitustaan viittaamalla ahkerasti omiin kirjoituksiinsa. Sen sijaan semiotiikkaan ja (media)sosiologiaan mediatiede tuntuu tukeutuvan niukasti – esimerkiksi Greimas, Saussure ja Simmel saavat kukin vain yhden suppean viittauksen.

Mediatieteen kirjasarja on kaikkiaan filosofisesti sivistynyt, mutta epätasaisesti harhaileva ja rupattelua tuotos. Mediatutkimuksellisesti yleissivistynyt lukija saa kokonaisuudesta paljonkin historiallista perspektiiviä ja älyllistä inspiraatiota. Sen sijaan oppikirjakäytön tai suomalaisen oppialakeskustelun suomalaisen sarjan anti on mitätön, ainakin sivumäärään nähden.

Neljän kirjan annin olisi voinut helposti tiivistää yhteen mittavaan niteeseen. Sarjan julkaisu kertookin lähinnä siitä, miten suuri akateeminen statusarvo kirjajulkaisulla edelleen on – jopa uusmediatieteeseen kallistuvalla alalla.

Antoisinta luettavaa sarjassa on jo edellä mainittu Ylä-Kotolan monografia (1. osa), mutta myös muiden osien yksittäisissä artikkeleissa on helmiä. Yhteensä sarjassa on kirjoittajia pitkälti yli kaksikymmentä, heistä vain kolme naisia.

Lopuksi napinaa kirjan formaatista: kannet ovat kauniit, mutta sivukoko hankalan pieni ja margi-

naalit olemattomat, mikä heikentää myös taulukoiden luettavuutta. Graafisia tehokeinoja ei ole juuri käytetty, rivirekisteri heittelee ja painojälki on paikoin heikko.

Turun yliopiston mediatutkimus, joka syntyi syksyllä 2000 elokuva- ja tv-tutkimuksen yhdistyessä viestinnän oppiaineeseen, tarjoaa omassa kirjassaan oppialan perinteiden pohdintaa ja määrittelyä vain esipuheen verran.

Hannu Niemisen ja Jukka Sihvosen esipuhe korostaa sellaista mediakulttuurin tutkimusta, jossa mediakäytön ja -kokemusten tutkimuksella on keskeinen rooli. Mediatutkimukseen kuuluu silti myös mediatuotannon ehtojen tutkimus ja niihin vaikuttaminen eli mediatulevaisuuden muokkaaminen – hieman mediatieteen tapaan. Oppiaineen koulutustavoitteena ei kuitenkaan ole median käsityöläisten vaan asiantuntijoiden tuottaminen.

Esipuheen ulkopuolella Mediatutkimus-kirjan lähtökohta on yksinkertaisesti kuvata sitä tutkimusta, jota uudella nimellä toimivassa oppiaineessa juuri nyt satuaan harjoittamaan. Laitoksen suojissa tehtävästä työstä piirtyy vähintäänkin monipuolinen kuva.

Mediatutkimukseen kuuluu niin radion kuin www-sivujen, niin mediaretorikan kuin mediaetiikan, euroviisujen ja uutisten miesskeskeisyyden tutkimus. Veijo Hietalalta on mukana artikkeli pornoelokuvan politiikasta ennen ja nyt. Marja-Leena Kuronen hämmentää käsittelemällä romaanihenkilön (Vihervaaran Annan eli Anna Shirleyn) runsasta puhetta selviytymisstrategiana ja lähinnä kai (?) metaforana puheopin asemasta mediatieteessä. Antologioille tyypilliseen tapaan artikkelit ovat epätaisia, mutta useimmissa käytetään hyvää yleiskieltä ja henkilökohtaisesti kommunikoivaa otetta.

Kun mediatiede tukeutuu mediafilosofian pitkään perinteeseen ja tulevaisuuden visiointiin, näyttää mediatutkimus tukeutuvan nykypäivän media-arkeen ja arkihavaintoihin. Onko vain sattumaa, että samalla mediatiede näyttää olevan miesten hallussa, kun taas mediatutkimuksen antologian kirjoittajista enemmistö on naisia?

PERTTI NÄRÄNEN

Kansan körttiläiset kasvat

Ilkka Huhta:
”TÄÄLLÄ ON OIKEA SUOMENKANSAA” KÖRTTILÄISYYDEN JULKISUUSKUVA 1880–1918

Suomen Kirkkohistoriallinen Seura
186, Helsinki 2001. 287 s.

Ilkka Huhta tarkastelee kirkkohistorian alaan kuuluvassa väitöskirjassaan suomalaisen herätysliikkeen, körttiläisyyden, julkisuuskuvan muutoutumista 1880-luvulta vuoteen 1918. Huhta lähestyy tutkimusaihettaan kahdesta eri näkökulmasta. Hän tutkii sekä sitä, miten körtit eli heränneet itse vaikuttivat herätysliikkeestään muodostuviin käsityksiin että sitä, miten körttiläisyyden ulkopuoliset henkilöt muokkasivat julkisuudessa liikkeen julkisuuskuva. Näkökulmien avulla tutkija kohdentaa katseensa herännäisyydestä julkisuudessa esitettyihin mielipiteisiin. Aineiston muodostavat pääasiassa sanomaa ja aikakauslehdistöistä kerätty materiaali ja herännäisyyttä käsittelevä historia- ja kaunokirjallisuus.

Huhdan teos risteilee useilla eri tutkimuksellisilla kentillä. Ensimmäiseksi se luotaa ja rikastuttaa suomalaista herätysliiketutkimusta erityisesti kirkkohistoriallisesta näkökulmasta. Työ nostaa esille myös yleisempiä historian tutkimukseen liittyviä kysymyksenasetteluja. Mielenkiintoinen ja alati ajankohtainen teema on historian kirjoituksen ja kansallisen identiteetin välisen problematiikan tarkastelu. Tätä problematiikkaa Huhta avaa teoksessaan körttiesimerkin avulla. Tutkimuksen voidaan katsoa sivuavan myös laajemmin historiallista liiketutkimusta. Huhdan tuoreena näkökulmana on tutkia uskonnollista liikettä nimenomaisesti suhteessa julkisuuden ja julkiskuvan dynamiikkoihin. Näin kirkkohistoriallinen uskonnollisten liikkeiden tutkimus työntyy lähemmäs Klaus Bruhn Jensenin peräämää kommunikaatiohistorian kenttää.

Miten Huhta on sitten haastettaan selvinnyt? Päälinnämäiseksi lukijalle jää vaikutelma, että avaukset muihin tutkimuksellisiin avauksiin kuten mediatutkimuksen

ja kommunikaatiohistorian kenttään jäävät lähinnä oven raotuksiksi. Tutkimuksellinen vuoropuhelu todentuu selkeimmin alkulukujen käsitteellisissä määrittelyissä. Näissä Huhta erittelee julkisuuden, julkisuuskuvan ja julkisen tilan käsitteitä. Teos nivotaan selkeästi osaksi kirkkohistoriallista tutkimustraditiota. Se näkyy niin työn kronologiaa noudattavassa rakenteessa kuin vahvassa empiirisessä orientaatio-sakin. Mediatutkijana jään kaipaamaan eksplisiittisempää käsitteistön ja empiiristen esimerkkien välistä vuoropuhelua. Muovaavtko kaikki esiintymiset julkisuudessa julkisuutta, ja jos muovaavat niin millä tavoin? Tätä pohdin esimerkiksi körttiläisen valtiopäivämiehen Juho Malkamäen julkisuusroolin kohdalla (s. 100–102).

Omassa kirkkohistorian tutkimusgenressään Huhta tekee perusteellista työtä. Hän käy läpi huolellisesti herännäisyydestä käytyä keskustelua. Huhta katsoo julkisuuskuva välillä liikkeen sisäisestä maailmasta käsin, välillä taas ulkopuolisen silmin. Erityisen vahvan roolin herännäisyyden sisäisenä julkisuuskuvan muokkaajana saa körttijohtaja Wilhelmi Malmivaara. Malmivaaran ponnisteluja lahkolaisten ja pietistisen leiman kitkemiseksi ja kuvan muuttamiseksi kohti kirkkollista ja nationalistista kansanliikettä tarkastellaan paneutuneesti ja monipuolisesti.

laiduttavaa oli etenkin se, että tutkija on laajentanut lähdepohjaansa myös kaunokirjallisuuden alueelle. Etenkin Juhani Ahon kirjalliset tuotokset, esimerkkinä *Heränneitä*-teos, saavat paljon huomiota Huhdan tekstissä. Huhdan väitöksellä on myös kulttuurihistorialliset ansionsa. Huhta punoo oivallisella tavalla niin herännäisyyden historian, kansallisen historian kirjoituksen kuin kaunokirjallisuudenkin kolmisäikeiseksi tutkimukselliseksi langaksi. Ilkka Huhdan tulkinnaassa ”Oikea Suomenkansa” sai körttiläiset kasvat.

Askaruttamaan jäi kysymys tutkimuksen ajallisesta rajauksesta. Miksi prosessin tarkastelu katkaistiin historialliseen murrosvaiheeseen, jolloin kysymykset ”oikeasta kansasta” polemisoituivat rintamalinjoiksi?

JOHANNA SUMIALA-SEPPÄNEN

